

Móda pod olympijskými kruhy

Šárka Rámišová

O muzejní sbírce sportovního textilu

Oddělení tělesné výchovy a sportu Národního muzea obsahuje mnoho zajímavého a rozličného materiálu, dokládajícího historii sportovních aktivit u nás. Nemalou část tvoří kolekce oděvů, která shromažďuje sbírky od prvních sokolských krojů, úborů dělnických tělocvičných jednot a dresů ze spartakiád přes speciální oděvy pro jednotlivé druhy sportu. Díky Československému a v současné době Českému olympijskému výboru i nejednomu olympionikovi je sportovní sbírka rozšiřována o oděvy naší reprezentace na olympijských hrách.

ceremoniální reprezentační oděv československých a českých olympioniků

Tento příspěvek se zajímá o čs. olympijské reprezentační oblečení, ve kterém výpravy vystupovaly na zahajovacích a závěrečných ceremoniálech.

Ceremoniál

Tradiční prvky olympijských her se rozvíjely postupně. Jsou jimi: předávání cen, zapalování ohně, kterému předchází štafeta s ohněm z řecké Olympie a: **Zahajovací a závěrečný ceremoniál**. Na slavnostní aktu zahájení her defilují sportovci zúčastněných zemí. Poprvé k tomuto slavnostnímu nástupu došlo při zahájení londýnských her v roce **1908**. Mnohé akty z tradičního pojetí ceremoniálu symbolicky navazují na antickou tradici. Postupem doby se z celého zahajovacího ceremoniálu stalo velkolepé divadlo. Dojem z ceremoniálu má pro diváky a účastníky umocňovat i jeho choreografické pojetí **či oděv samotných aktérů ceremoniálu**. První hromadné umělecké vystoupení bylo jako součást ceremoniálu provedeno ve Stockholmu v roce 1912. Velkolepě pojaté umělecké programy připomínající divadelní představení se rozšířily až od konání her v Moskvě. V úvodu programu je vždy **průvod účastníků** a národních delegací v oficiálním nástupovém oděvu. Před výpravou je nesena tabule s názvem země a národní vlajka, kterou nese vlajkonoš, zvolený z řad nejlepších či nejpopulárnějších sportovců daného

státu. Delegation nastupují v abecedním pořadí podle jazyka hostitelské země s výjimkou Řecka, které průvod vždy zahajuje, a hostitelské země, která jej uzavírá.

1898-

Na oficiálně prvních novodobých olympijských hrách jsme neměli své zastoupení. Na druhých hrách bylo přítomno sedm našich účastníků. Nastupovali buď již ve svém sportovním oděvu, nebo jejich svátečním. Tomuto oděvu byla nadřazena vojenská uniforma, pokud zúčastněný byl vojákem. V případě, že reprezentant byl členem Sokola, vystupoval ve svém slavnostním sokolském stejnokroji. ()

Stockholmské hry **1912** se pro Čechy staly prvními hrami, kde vystoupili pod vlastní vlajkou. Jednotlivci pak měli malé kašmírové šátky, kterými při nástupu mávali (máme je ve sbírce). Výprava ještě neměla společný stejnokroj, jednotu ale docílili stejným typem klobouků girardi od firmy A. Stibrala. Každý účastník si jej měl koupit sám. Ještě po dlouhou dobu si reprezentanti museli svůj oděv hradit. A tak na slavnostní nástup si každý účastník oblékl své soukromé slavnostní oblečení.

1924 Paříž

Poprvé jednotné předpisové oblečení našich reprezentantů. I když se oděv v našich sbírkách nenalézá, obsahuje i jiné drobné či větší artefakty připomínající tyto hry.

1936 Berlín

Nejstarším kusem z olympijské kolekce v našich sbírkách je lodička, která byla součástí obleku zhotoveného firmou Rolný pro naše reprezentanty na berlínských hrách v roce 1936. A poté se k nejstarším olympijským oděvům řadí i fragmenty ze stejnokroje z OH **1948**. Společně s olympijskými pochodněmi.

Na následujících slidech představuji několik kousků, které se ve sbírce nalézají z jednotlivých OH (**1968, 1976, 1984**)

Když olympijský výbor vybíral pro reprezentanty společný reprezentativní oděv, přihlížel zprvu hlavně k jeho praktičnosti a využitelnosti v běžném životě, protože si sportovci oděv z počátku hradili sami, později jen přispívali, ale také jim byl ponechán. Mimo tréninkové teplákové soupravy a specifický oděv pro jednotlivé druhy sportů jim

byl šit společenský oděv. Musíme poznamenat, že role tehdejšího reprezentanta přesahovala běžné povinnosti sportovce, vydat ze sebe ten nejlepší sportovní výkon. Reprezentanti měli ve svém programu i rozličné oficiální akce, například recepce na velvyslanectvích. I pro tyto příležitosti bylo zapotřebí disponovat společenským oděvem dobových norem. Teprve v dobách, kdy tato povinnost opadla se rozličnost oděvu olympionika pozměnila.

Návrháři oficiálních oděvů vždy respektovali dobový vkus, ale málokdy zacházeli do extrémů. Přesto musíme považovat za oděv reprezentantů za špičku dobové konfekce. O praktičnost a funkčnost, ale nemohla být řeč. Snad i z toho důvodu se zapojovali do diskuzí o nových oděvech samotní sportovci. (stejně jako v roce **1980** krasobruslařský pár Liliana Řeháková a Stanislav Dastich). Vždy bylo ale náročné, zvláště u letních olympijských hrách, kterých se účastnili sportovci rozličných disciplín, které předpokládaly i různé fyzické předklady (viz slide **1972**)

Domnívám se, že nemusím detailněji rozvádět politickou situaci na pozadí OH 1990-1984. Zajímavé je však, že přes výslednou neúčast naší výpravy na OH v roce **1984** v Los Angeles, byla oděvní kolekce pro reprezentanty vytvořena návrhářem Česlavem Jarošem. Prvně od předchozích desetiletí se přibližovala mladé módě sportovců, nežli konzervativním představám olympijských funkcionářů. Protože však nebyla kolekce využita pro její původní záměr, byla rozprodána mezi členy ČOV a zbytek byl rozprodán v oděvních domech mezi běžnou konfekcí.

Velkým přelomem, a to nejen pro olympijskou sbírku oblečení Národního muzea se stala revoluce v roce 1989 a následné rozdělení republik.

Od uspořádání XVI. zimních olympijských her v Albertville v roce **1992** je muzejní sbírková řada nástupového a tréninkového oblečení téměř kompletní. V roce 1992 společně pod jednou vlajkou naposled vystoupili čeští i slovenští sportovci.

V porevolučním období se objevila všeobecná touha vše dělat jinak než dříve. Otevřením hranic se otevřel i zahraniční trh. Veřejné designové soutěže se vypsalý i na nový návrh oděvů pro naše olympioniky. Mezi návrhy ve sbírce se nalézají rovněž návrhy členky výkonného výboru Květy Peckové Jerijové. I když byla velká snaha její návrhy uskutečnit, nebyli schopni zahraniční ani stagnující čeští výrobci její návrh zrealizovat. Přistoupilo se tehdy z části k českému výrobcí, ale z všude přítomné euforie i k zahraničnímu výrobcí, který vytvořil lyžařské funkční overaly. V podstatě jen dvakrát

se přistoupilo k malovýrobě (1992- 1994), kterou zastupovaly návrhářky Magdaléna Wihanová a Zdena Šafka Řeháková. Jejich prudce moderní modely zcela vybočují z řady Dosavadní olympijské kolekce. V okamžiku, kdy ale výrobu převzal Oděvní podnik Prostějov, se opět přistoupilo ke konzervativnímu pojetí. I když se dle slov dvorního návrháře B. Kluga vždy zohledňovaly místní podmínky hostitelské země, její specifika, která se měla odrážet v navrhované kolekci.

Dlouhodobým spolupracovníkem, který měl na starosti tréninkovou kolekci oblečení, byla firma Adidas. Smlouva byla uzavřena již v 60. letech 20. stol., vypovězena byla až v roce 2010, kdy převzala výrobu česká outdoorová sportovní firma Alpine-Pro. Kolekce z roku 2010 pro OH ve Vancouveru byla dokonce oceněna za nejlepší kolekci her vůbec. Společnost zcela odbourala společenský oděv pro sportovce, protože již pozbýval svého využití. Protože se však tato firma zabývá výhradně sportovním zbožím, pro OH v Londýně 2012 si najala salon E-daniely, která jim navrhla a vyrobila nástupové oblečení, které vyvolalo rozporuplné reakce. Spolupráce se však osvědčila a pokračovalo se v ní nadále i pro letní OH v Rio de Janeiro. Zimní kolekci pro Sochi byla zcela v dikci Alpine pro. Od roku 2010 se pro inspiraci využívají národní prvky, jako je obraz od F. Kupky, návrhy známek od A. Muchy nebo kresbička E. Zátopka. Firma si zakládá i na blízké spolupráci při navrhování inovativních materiálů se sportovci, tedy přímými nositeli oděvu. Svá specifika má i oděv pro paralympioniky. Díky zmíněné firmě se dostává olympijský oděv i do běžné distribuce a lidé si je mohou zakoupit. Naše sbírka dostává na základě psané i nepsané spolupráce mezi Národním muzeem a Českým olympijským výborem téměř kompletní olympijské kolekce, které zařazuje s ostatními akvizicemi do svých sbírek. Posledním přírůstkem se stala kolekce z posledních olympijských her v PyeongChangu.